

DATUM
2020-05-25DIAR ENR
2020/49-4ERT DATUM
2020-02-25ER BETECKNING
Fi2020/00727/E4Regeringskansliet
Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Huvudbetänkandet Långtidsutredningen (SOU 2019:65)

Statskontoret anser att utredningen väl fyller sitt syfte, det vill säga att bidra till analysen av drivkrafterna och mekanismerna för inkomstskillnaderna och hur de kan påverka ekonomins funktionssätt. Utredningens beskrivningar, resonemang och analyser är ett värdefullt underlag för den ekonomiska politiken och den ekonomisk-politiska debatten framöver.

På några områden saknar Statskontoret en del aspekter som bör vägas in och diskuteras när frågorna analyseras med en så här bred ansats och i ett så långt tidsperspektiv. Det gäller sambanden mellan inkomstskillnader och tillväxt, bostadsmarknadens betydelse för skillnaden i utveckling mellan olika regioner samt den långsiktiga kopplingen mellan inkomst och levnadsstandard.

Är ökad tillväxt ett krav eller ett hinder?

Utredningen konstaterar att sambanden mellan inkomstskillnader och ekonomisk tillväxt är komplexa, och resultaten oklara. Olika empiriska studier visar på positiva, negativa eller inga samband. Andra studier visar att ändrade inkomstskillnader har en negativ effekt på tillväxten, oavsett förändringens riktning.

Det kan således vara möjligt att minskade inkomstskillnader leder till minskad tillväxt. Det innebär samtidigt mindre resurser för att motverka negativa effekter av inkomstskillnader, till exempel genom de generella välfärdssystemen. Enligt Statskontoret skulle det vara intressant att utveckla resonemanget om hur de här mekanismerna kan förväntas påverka utvecklingen på lång sikt, till exempel med ett scenario. En närliggande fråga är hur inkomstskillnaderna och förutsättningarna att påverka dem kan komma att ändras vid en avsevärt lägre ekonomisk tillväxt i framtiden, som ju ibland lyfts fram som antingen ett hot eller en nödvändighet.

Storstädernas bostadsmarknader och effekterna för andra regioner

Utredningen pekar på att höga priser och begränsat utbud på bostadsmarknaden i storstadsområden kan hämma inflyttningen från andra regioner, dämpa produktivitetsutvecklingen i storstäderna och tillväxten i landet som helhet. Men dessutom menar utredningen att det kan bromsa utvecklingen mot minskade inkomstskillnader mellan regioner. Här saknar Statskontoret en förklaring.

En ökad inflyttning till storstäderna betyder en större utflyttning från andra regioner. De som skulle flytta är sannolikt främst människor i produktiv ålder och med relativt höga inkomster. Resultatet skulle i så fall snarare bli en ökad inkomstskillnad mellan regionerna. Det skulle dessutom spä på problemen med en åldrande befolkning och svårigheterna att bemanna det allt större behovet av välfärdstjänster i glesare regioner. I sitt avslutande kapitel lyfter utredningen fram det som en stor utmaning för framtiden, inte minst i landsbygdsregionerna. Självklart innebär det inte att illa fungerande bostadsmarknader i storstadsregionerna är eftersträvansvärt, men i just det här sammanhanget fungerar de som en barriär mot en snabbare avfolkning av glesare regioner.

Speglar inkomstskillnaderna olika levnadsstandard?

Utredningen analyserar ojämlikhet med utgångspunkt i två vanliga perspektiv, det vill säga skillnader i ekonomiskt utfall respektive individens möjligheter att utveckla sina förmågor och forma sin egen tillvaro. Enligt Statskontoret hade det varit intressant om utredningen inom ramen för det senare perspektivet hade resonerat om hur inkomstskillnaderna kommer att fungera som mått på ojämlik levnadsstandard i framtiden, och om måttet behöver kompletteras. Om vi antar att den ekonomiska tillväxten på sikt leder till att också de lägre inkomstnivåerna har stigit så mycket att inkomsten i allt fler fall spelar en mindre roll för den levnadsstandard som individerna upplever. Redan nu kan det finnas faktorer som inte fångas av inkomstmåttet men upplevs öka levnadsstandarden väl så mycket som högre inkomst. Det kan till exempel gälla stor bostad, ökad fritid eller närhet till naturen. På lång sikt finns i så fall risken att en politik som alltför ensidigt tar sikte på att minska inkomstskillnader blir missriktad och onödigt kostsam.

Generaldirektör Annelie Roswall Ljunggren har beslutat i detta ärende. Utredningschef Erik Nyberg och organisationsdirektör Michael Borchers, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Annelie Roswall Ljunggren

Michael Borchers